

Palmebladet

Nr. 1 2007 Medlemsblad for Botanisk hages Venner

Sorgtung avskjed

Slik tok hestekastanjene seg ut på sine siste dager, tidlig i fenruar 2007. Les om fellingen på side 6 og 7.

REFERAT

Årsmøte Botanisk hages Venner 30. november 2006

1. Leder Ingunn C. Jensen ønsket velkommen. Innkallingen til møtet ble godkjent.
2. Anna Elise Torkelsen ble valgt til møteleder, Sissel Nygaard og Arvid Johannessen til å under-skrive protokollen.
3. Lederen leste årsmeldingen. Ad spørsmål om støtte til hagens ansatte: Edenprosjektet er et anlegg utenfor London, støtten dreide seg om et seminar der.
4. Kasserer Ragnhild Topp la frem regnskapet som ble godkjent.
5. Styrets forslag til vedtektsendringer: § 3 E) 5) Valgkomitéen består av en fra styret, en fra Plantegruppa og en utenfra. § 4 Et av medlemmene i styret bør være fra Plantegruppa. Styret gis fullmakt til å nedsette et arbeidsutvalg som består av leder, kasserer og et styremedlem som kan avgjøre hastesaker.
6. Valgkomitéens (Tone Taxt og Karin Sjølashagen) forslag til styre:

Styremedlem:

Martina Gaux	gjenvalg
Oddveig Meaas	ikke på valg
Dag Inge Danielsen	ny
Kerstin Trygg	ny
Hanne Lene Skjeklesæter	ny

Varamedlem:

Inger-Johanne Andresen	gjenvalg
Anne Marit N. Sauve	gjenvalg

Valgkomiteens innstilling ble enstemmig vedtatt. Det nye styret konstituerer seg og fordeler ver-vene seg imellom.

Valgkomité: Ragnhild Topp, Tone Taxt, en fra styret

Revisor: Ragnhild Topp

Etter møtet viste Lasse Køgel bilder og fortalte fra turen til Karpatene.

Anne Marit Nærum Sauve

FRA STYRELEDEREN

Kjære medlem, gode hagevenn!

Det er en stor glede å presentere det nye medlemsbladet vårt. I og for seg er det ikke nytt. Det er fortsatt Palmebladet, medlemsbladet for Botanisk hages Venner. Men det er ikke rart hvis du ikke kjente det igjen med det samme. Bladet har fått et ansiktsløftning samtidig som vi har lagt vekt på å ta opp aktuelle saker og nyheter om det som foregår i hagen.

Bakgrunnen for disse forandringene er at vi i det nye styret ønsker å satse på medlemspleie på forskjellige plan. Medlemsbladet skal fungere som talerør og kontaktforum i venneforeningen og gi medlemmene en mulighet til å bidra aktivt. Vi har blant annet lyst til å arrangere spesialomvisninger for medlemmer av venneforeningen, slik at du skal få mer igjen for ditt medlemskap. Vi ønsker på ulike måter å støtte opp om hagens virksomhet og inspirere våre medlemmer til å besøke Botanisk hage og delta aktivt i våre fremtidige arrangementer.

Styret takker den gamle redaksjonskomiteen så mye. Elin, Lillemor og Per har gjort en strålende jobb, som fortjener respekt og anerkjennelse. De har lagt grunnlaget for et levende medlemsblad. En stor takk går til slutt til Dag Inge, som med fullt pågangsmot har tatt Palmebladet under sine vinger. Nå venter vi spent på din tilbakemelding.

Ha en fin vår i hagen!

*Beste vennehilsen
Martina Gaux*

P.S.: Ikke glem medlemskontingenten for 2007.

VENNEFORENINGEN

Botanisk hages Venner
UiO Naturhistorisk museum,
PB 1172 Blindern, 0318 Oslo
www.nhm.uio.no/botanisk/venner

Botanisk hages Venner, stiftet i 1986, har som formål å fremme kjennskap til og interesse for Botanisk hage, og å styrke og støtte hagens aktiviteter. Det kan skje gjennom de midler foreningen skaffer til veie og gjennom medlemmenes aktive innsats for hagen.

Hvorfor bli medlem?

- Du støtter Botanisk hage gjennom medlemskontingenten og bidrar derved til at hagen kan utvikle seg videre til glede for elever, studenter, forskere og publikum.
- Du mottar medlemsbladet Palmebladet, med nyheter og informasjon om Botanisk hage, vekstene og aktivitetene der.
- Du får tilbud om å delta på hyggelig årsmøte, spesialomvisninger og andre arrangementer i hagen eller med tilknytning til hagen.

Hva koster medlemskapet? Medlemskontingenten er kr 150 for enkeltmedlemmer/familier og kr 300 for firmaer/organisasjoner.

E-post til styret: hannels@online.no eller martina.gaux@nb.no
OBS: Henvendelser skal IKKE lengre til Ragnhild Topp, tidligere mangeårig kasserer.

Palmebladet

Medlemsblad for Botanisk hages Venner

ISSN 1503-4593
Utgave nr 1 i 2007, mars.
(Nr 9 siden starten i 2003)

Ønsker du i stedet bladet tilsendt på e-post i PDF-format? Send en e-post til: hannels@online.no

REDAKSJONSKOMITÉ

Dag Inge Danielsen, Martina Gaux og som Botanisk hages representant Kathrine Strøm.

STOFFTIPS OG BIDRAG SENDES

D. I. Danielsen,
Arendalsgata 20, 0463 Oslo
dagingedanielsen@gmail.com

GRAFISK PRODUKSJON

Sigurd Østensen
Trykk: Fladby grafisk
rådgivning AS

VENNEFORENINGENS LOGO

En skjematisk tegning av frueskoarten *Cypripedium ventricosum*, som kom som en gave fra Manchuria til Botanisk hage i 1937.

PALMETEGNINGEN

Vignett-tegningen er laget av Kaarina Aas og viser Christen Smiths daddelpalme, *Phoenix canariensis*, som vokste i Palmehuset fra 1815 til 2000. Bladet har fått sitt navn til minne om denne.

NYTT FRA FORENINGEN

F.v.: Kerstin Trygg (styremedlem), Hanne Lene Skjeklesæther (sekretær), Inger-Johanne Andresen (leder Plantegruppa), Oddveig Meaas (kasserer), Dag Inge Danielsen (styremedlem og leder av redaksjonskomitéen) og Martina Gaux (leder).
FOTO: ANNE MARIT SAUVE.

Nytt styre og redaksjonskomité

På årsmøtet i Botanisk hages Venner 30. november 2006 ble tre nye styremedlemmer valgt inn: Hanne Lene Skjeklesæther, Kerstin Trygg og Dag Inge Danielsen.

Styret konstituerte seg på sitt første møte, med følgende resultat: Leder Martina Gaux, kasserer Oddveig Meaas, sekretær Hanne Lene Skjeklesæther, styremedlemmer Dag Inge Danielsen og Kerstin Trygg.

Samtidig er leder, sekretær og kasserer oppnevnt som arbeidsutvalg, med myndighet til å ta seg av mindre, dag-til-dag-saker. BhVs kontakt i hagen er overgartner Kathrine Strøm.

Styret har oppnevnt en ny redaksjonskomité for Palmebladet. Komiteen består av Dag Inge Danielsen (leder) og Martina Gaux, med Kathrine Strøm som Botanisk hages representant. Disse er oppnevnt for to år, samtidig som vi håper å få med et nytt medlem i løpet av det kommende året.

Det nye styret og redaksjonskomitéen takker alle som har innehatt tillitsverv gjennom mange år, og som har gjort en uvurderlig innsats for hagen og venneforeningen.

Vi ønsker spesielt å takke Ingunn Cecilie Jensen, Ragnhild Topp og Elin Conradi.

Ny kontaktperson

Kathrine Strøm er ny kontaktperson mellom Botanisk hage og Botanisk hages Venner.

Kathrine jobber som overgartner i Botanisk hage. Strøm er utdannet landskapsarkitekt fra Universitet for miljø og biovitenskap på Ås. Hun har jobbet i Botanisk hage siden 2004. Arbeidsopp-

gavene har blant annet vært knyttet til Urteha-gen, restaurering av Andedammen oppgradering av kartene over hagen og plantene som står i den.

Kathrine Strøm har kontor i østenden av Palmehuset og kan treffes på telefon: 22 85 17 11.

E-post: kathrine.strom@nhm.uio.no

NYTT FRA HAGEN

Sjelden blomstring

Syd for Gamlehagen vokser vanlig gulved, *Cladrastis kentukea*. I juni 2006 sto den i praktfull blomst, det er svært sjelden å se denne i blomst i Norge. Arten, som kommer fra

Cladrastis kentukea.
Foto: PER E. AAS

det sydlige og sentrale USA, minner om en kjempestor, hvitblomstret gullregn.

Trumpetranke, *Campsis radicans*, er en varme-

kjær klatreplante som står i den lune sørvestvendte kroken på tunet til driftsbygningen. For første gang har de rosa-orange blomstene sprunget ut på akkurat denne planten. Frøene kom til hagen i 1981. Det var Rolf Berg, tidligere bestyrer i hagen, som hadde bestilt dem fra University of Guelph Arboretum i Ontario, Canada. I de søndre deler av USA vokser *Campsis radicans* som et hissig ugress. Mange nordmenn kjenner blomstene fra prydbepantninger i Middelhavsområdet.

Campsis radicans. Foto: KATHRINE STRØM

Veksthusene pusses opp

Mange har lagt merke til de begredelige tilstandene i og utenpå Palmehuset og Victoriahuset. Store flak av den utvendige murpussen falt av i fjor vinter. Det er derfor mange som gleder seg over at Teknisk avdeling ved Universitet i Oslo har satt oppussing av veksthusene på budsjettet for 2007.

Vi møtes 21. mars. Utover våren blir det mye å prikle! Foto: VENNEFORENINGENS ARKIV

Vel møtt, «gamle» og nye i Plantegruppa!

Hei til alle tidligere og nye medlemmer av plantegruppa. Nå er det på'n igjen med planteproduksjon til vår-treffet 3. juni. Jeg håper alle er klare til innsats og hyggelige treff i hagen. Jeg har ca. 60 medlemmer på listen over de som vil være med, men ikke alle har vært aktive. Vi vil gjerne ha nye hjelpere i gruppa.

I slutten av februar ble det sådd staudefrø, noe tre av våre staudeeksperter har tatt seg av. Vi håper på noen godbiter i år. Når vi snakker om stauder, vil jeg gjerne nevne hagens prosjekt «Oldemors hage», som har til hensikt å ta vare på gamle og sjeldne stauder. Plantematerialet er samlet inn over lang tid og har stått i karantene i hagen for å bli kvitt mulige «uhumskheter». Plantegruppa håper å få noe av det som blir til overs av disse staudene. Vi er også lovet noen trær, forhåpentligvis ganske små.

I mars blir sommerblomster og nyttevekster sådd. Da blir det etter hvert et stort behov for prikling. Gartner Nina Myrland har ansvar for sommerblomster i hagen og vil hjelpe oss å så. Er du spesielt interessert i sommerblomster, ta kontakt med meg. Marit Karlsen, som tok seg av nyttevekster i fjor, trår til igjen. Sammen med Ingunn C. Jensen, tidligere leder av BhV og kyndig på nyttevekster, kommer hun sikkert med mange fine

og duftende planter. Her blir det mye å prikle!

NB! Som tidligere har vi et Gjensynstreff eller Bli-kjent-treff for alle som vil være med i Plantegruppa. Dette blir onsdag 21. mars kl. 17.00.

Vi møtes i Botanisk hage ved drivhuset vårt i forsøksavdelingen. Nina Myrland blir med oss og sikkert flere fra hagen. Hensikten er å gjøre hjelpene kjent med feltet vårt og vise hvordan vi sår og prikler. **Det blir kun denne ene samlingen og heller ingen annen innkalling.** Det er også nødvendig for meg på denne dagen å få en liten oversikt (dager og tider) over når du kan være med i arbeidet!

Medlemmer som ikke tidligere har vært med i Plantegruppa og som nå kan tenke seg det, samt de som ikke har vært aktive de siste årene, bes ta kontakt med meg. Jeg svarer også gjerne på spørsmål.

E-post : ijandres@c2i.net eller tlf. 22211480 /97760029. Adr.: Inger-Johanne Andresen, Starveien 1e, 1088 Oslo.

Jeg ønsker alle tidligere og nye hjertelig velkommen i Plantegruppa!

VÄRLIG HILSEN FRA INGER-JOHANNE ANDRESEN,
LEDER AV PLANTEGRUPPA

5.000 frøporsjoner ut i verden fra Tøyen

I perioden fra slutten av januar og frem til påske blir det sendt ut omkring 5.000 frøporsjoner fra Botanisk hage på Tøyen til botaniske hager og institusjoner over hele verden.

Omkring 5.000 frøporsjoner blir bestilt fra Botanisk hage hvert år. Blant de mest populære artene er linnea, treblad, mogop og skrubnbær.

Ansvarlig for frøutvekslingen er avdelingsingeniør Lasse Køgel, som til daglig har ansvar for Fjellhagen, og ledende forskningstekniker, Liv Aarvoll, som har ansvar for den nye Urtehagen og Dufthagen.

Hver høst utarbeides en frøkatalog, Index seminum, som sendes til mellom 500 og 600 botaniske hager og institusjoner. Bestillingene kommer inn rundt årsskiftet.

Det er stor etterspørsel etter frø fra Fjellhagen, men også spontanmateriale fra norsk natur er svært ettertraktet. Ikke minst kommer det mange bestillinger på arter som er på grensen til å bli sjeldne eller utrydningstruet. Frø fra naturen blir samlet inn av studenter, ansatte i Botanisk hage og andre når de er

på feltarbeid eller i ferier, på hytter og o.l.

I år inneholder frøkatalogen totalt 865 arter. Av disse er 22 katalogoppføringer samlet inn på reiser til Azorene (Portugal) og La Gomera (Spania), mens resten fordeler seg på spontanmateriale fra norsk natur og frø fra planter dyrket i Fjellhagen.

Det meste av arbeidet med frøbyttevirksomheten foregår i perioden desember – mars, forteller Liv Aarvoll. – Det er mye jobb med å sortere frøene og merke dem med riktig katalognummer. De skal også senses, slik at rusk og rask blir skilt fra frøene. Senere kommer alt arbeidet med å pakke og sende ut frøposene.

Frøene blir oppbevart i kjøleskap-temperatur.

– *Linnaea borealis* er blant vekstene som alltid er sterkt etterspurt. Linneafrøene er vanskelige å håndtere fordi det er en liten plante, frøene er svært små og plundrete å høste. Det er også mange som vil ha frø av våre *Trillium*-arter, treblad, og *Pulsatilla vernalis*, mogop. Ellers er det stor etterspørsel etter frø av *Cornus suecica*, skrubnbær, som i Nord-Norge er kjent som grisebær, forteller Lasse Køgel.

Totalt er det i år 254 botaniske hager og institusjoner som har sendt inn frøbestillinger til Botanisk hage.

Botanisk hage på Tøyen mottar på sin side frøkataloger fra Europa og resten av verden. Hvert år blir det bestilt frø fra mellom 200 og 300 botaniske institusjoner rundt omkring i verden.

Liv Aarvoll og Lasse Køgel i arbeid med å pakke frø som går til botaniske institusjoner over hele verden. Foto: DAG INGE DANIELSEN

Aesculus
hippocastanum

Hestekastanje og ekte kastanje ikke i slekt

Når kastanjene blomstrer i Bygdøy allé, dreier det seg om hestekastanje (*Aesculus hippocastanum*) i hestekastanjenfamilien, en liten familie nå ofte inkludert i såpebærfamilien, der lønn også hører hjemme. Ekte kastanje, også kalt edelkastanje (*Castanea sativa*), tilhører bøkefamilien. Selv om begge kalles kastanjer, er disse løvfellende trærne ikke i slekt med hverandre. Blad, blomster og frukter er nokså ulike hos de to.

Hestekastanje har store, sammensatte blad og store, praktfulle blomster i store, opprette blomsterstander. Frukten er en kapsel med 1-2 frø. De store, runde, glatte frøene ligner ekte kastanjer, er rike på stivelse og kan males til mel. Melet har vært brukt både som dyrefôr og menneskeføde i nødsår. Under 2. verdenskrig ble det blandet i brødmelet og brukt som marsipan- og kokoserstatning i Danmark. Stivelsen inneholder giftig saponin, og uttrekk har vært brukt som vaskelut. Bark og blad har vært brukt til plantefarging. Treet hører hjemme i fjellene på Balkan. Det ble brakt til Wien i 1576. Derfra er det spredd i kultur over hele Europa. Det er hardført og dyrkes mye i Norge.

Ekte kastanje har hele, store, tannete, spredte blad og små blomster i små rakler. Frukten er

en stor nøtt, og 2-3 sitter samlet.

Kastanjer er en delikatesse, som selges ristet på gaten i Sør-Europa og kan

kjøpes i norske butikker om høsten. Treet hører hjemme i

Middelhavsområdet og har vært i kultur lenge, både for å gi skygge, mat og trevirke, men er lite hardført. I Botanisk hage står en ekte kastanje rett øst for hovedgården.

Castanea
sativa

NYTT FRA HAGEN

Storkastanjene er borte

De gamle hestekastanjene foran Tøyen hovedgård ble felt i midten av februar. Den største og eldste ble ca 250 år gammel.

Trærne måtte bote med livet for ikke å gjøre fremtidig skade på hovedgården som nå er under restaurering. De ansatte ved Naturhistorisk museum savner hestekastanjene. Samtykket til felling ble gitt under sterk tvil, men universitetets tekniske avdeling og ledelsen ved NHM kom til at det ikke var forsvarlig å beholde de gamle majestetene, av hensyn til de ansattes, besøkendes og hovedgårdens sikkerhet.

Trærne virket friske, men hestekastanjer har i Norge bare en forventet levealder på rundt ca. 250 år.

Den største hestekastanjen fikk stammen innvendig rensket og plombert med sement for over 50 år siden, men dette bidro på sikt til mer fukt og råte. Dette treet hadde barduner som støttet stamme og krone, og det gikk støttebardun fra det største til det minste treet. Hestekastanjer har forøvrig den egenskapen at de plutselig kan felle store grener når de blir gamle.

Botanisk hages historie går tilbake til 1814, men noen av trærne i hagen er eldre og har stått på eiendommen siden 1700-tallet. Det gjelder blant annet den største hestekastanjen som prydet Tøyen hovedgård. Vi vet det sto hestekastanjer ved hagetrappen på sørsiden av huset forrige gang huset gjennomgikk en stor rehabilitering, i 1780-1781.

Under den store restaureringen som pågår nå, er tømmeret i hovedfløyen

datert til 1679. Tøyen hovedgård er dermed Oslos eldste tømmerbygning. Restaureringen har avdekket store råteskader. Eierne, Universitetet i Oslo, ønsker å redusere faren for nye råteskader ved å fjerne mest mulig vegetasjon tett opp til det gamle huset.

Naturhistorisk museum håper Oslos befolkning har forståelse for avgjørelsen som ble tatt. Å skaffe nye, friske hestekastanjer kan by på problemer, for en pest herjer bestanden av hestekastanjer over store deler av Europa. Det står en rekke av hestekastanjer

mellom Gamlehagen og veksthusene, så det blir fortsatt kastanjeblomstring på Tøyen i mai.

– Ledelsen ved Botanisk hage har lovet å ta vare på skiver av stammen, og kanskje kommer disse til å bli solgt til inntekt for fremtidige prosjekter i hagen. Dette er noe vi i styret skal se på, sier leder i BhV, Martina Gaux.

Grønn pergola-tunnel

Botanisk hage skal i år bygge en pergola for å vise mangfoldet av klatrende planter. Arkitektstudent Liam Rode har tegnet en tunnel bygget av rundt stål. Han har latt seg inspirere av røttene som har brutt gjennom asfalten på vestsiden av driftsbygningen.

Den grønne tunnelen har tre armer og skal plasseres i stikrysset ved den store barlinden, utenfor det sørvestre hjørnet av hovedgården. Den skal også fungere som en slags inngang til Fjellhagen.

Klatreplantene kan ikke lenger vokse på veggen av den nyrestaureerte hovedgården. Massene langs grunnmuren bør helst være så tørre og godt drenerte at plantene ikke vil trives der.

KATHRINE STRØM

Bekken får bambusmiljø

Ledelsen for Botanisk hage ønsker å utvikle området langs bekken som går fra Andedammen og ned mot gjerdet mot Jens Bjelkes gate. Her renner en sidegren til den gamle Tøyenbekken. Dette er eneste sted der Tøyenbekkssystemet går oppe i dagen, og man ønsker å gjøre mer ut av dette.

Samtidig har Botanisk hage planer om å bruke området til å demonstrere forskjellige slag bambus som kan vokse i vårt klima. Man jobber derfor med et bambusprosjekt og ser for at arbeidet vil strekke seg over mange år. Prosjektet og det nye bekkemiljøet kommer til å vokse frem gradvis, i bokstavelig forstand.

Ingrid Støren, gartner i Botanisk hage ønsket seg donasjoner til Bambusprosjektet da hun nylig feiret sin 50-års dag. Det resulterte i at hele kr 9.000,- øremerket Bambusprosjektet, ble gitt til venneforeningen, Deler du interessen for bambus og bekkemiljø, ta kontakt med overgartneren eller styret i BhV.

FOTO: PER E. AAS

NYTT FRA HAGEN

Veksthussaken går fremover

Vi er inne i en spennende periode når det gjelder veksthussaken. Det har tatt lang tid å få klarhet i de formelle detaljene omkring spon-sing og Universitetet i Oslo. Det gjelder ting som utarbeiding av en juridisk korrekt sponsorkontrakt i tråd med UiOs betingelser og for-behold; godkjenning av hva vi kan tilby sponsorer som gjenytelser for bidrag; skatteregler omkring spon-sing; opprettelsen av en stiftelse for å håndtere sponsormidler osv. Alt dette ble avklart i 2006, og nå er vi endelig i gang med det ordentlige arbeidet. Vi har konkrete møter med ledere for store bedrifter.

Vi arrangerer to selskaper i Palmehuset i mars for enkelte potensielle sponsorer, vi sender ut informasjonsmateriell og brev, gjør avtaler og jobber meget aktivt. Fram mot sommeren vil vi også utarbeide en «grasrotkampanje» for veksthuset, og da håper vi selvsagt å jobbe sammen med mange av dere i Venneforeningen. Sjansene er meget store for at dere får positive nyheter i løpet av våren!

ANNE FINNANGER, GARTNER I VEKSTHUSENE

Fakket orkidé-tyv

De nye overvåkningskameraene i Victoriahuset har allerede gjort nytte for seg. I januar oppdaget gartner Anders Neergaard at det var plantedeler på gulvet og uorden i bedene i Epifyttrommet i Victo-riahuset. Vaktsentralen ved UiO ble satt til å se på bildene fra overvåk-ningskameraene. Omtrent samtidig oppdaget gartner Nils Skinnarland en mann som rotet rundt i gara-sjene i Forsøksavdelingen. Vaktene kom og tok hånd om mannen. Det viste seg at han hadde en ryggsekk stående i Dufthagen og den inne-holdt flere orkidéer. Vaktsentralen bekreftet utseende på tyven ut fra overvåkningskameraene. Da politiet kom, kunne de fortelle at mannen var en kjenning og at han hadde uvanlig stor kunnskap om orkideer.

KATHRINE STRØM

Linnés 300-årsminne feires stort i hagen

I år er det 300 år siden «naturens ordnings-man», Carl von Linné, ble født i Småland.

Han regnes som grunnleggeren av mo-derne naturvitenskap. Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo, tar ut-gangspunkt i Linnés arbeid som viten-skapsmann og folkeopplyser når man i år feirer 300-årsjubiléet. I hele mai blir det tilbud for skoleklasser. Stikkord blir nysgjerrighet, kreativitet, systematikk og mangfold i naturen.

Naturhistorisk museum har som mål at publikum skal få et mer helhetlig bilde av Linné og hvordan systema-tikk og naturvitenskap har forandret seg fra hans tid til i dag. Besøkende kan følge en spesiell «Linné-sti» rundt i Botanisk hage og inne i museene, oppleve friluftsteater om Linné og be-søke utstillingen «Fra Linné til moder-ne naturforskning» i Victoriahuset. På selve fødselsdagen, onsdag 23. mai, blir det høytidelig markering med tale, teater, bevertning og omvisninger. Naturhistorisk museum samarbeider

med Sveriges ambassade om arrange-mentet. Det blir flere omvisninger og ekskursjoner for publikum i linneansk ånd i mai. Nærmere detaljer om pro-grammet: www.nhm.uio.no

Videre blir det i Oslo høsten 2007 en fotoutstilling og en glassutstilling, begge med tilknytting til Linné og hans verden. I tillegg planlegger man å vise en spesiell Linné-film, laget av Mattias Klumm og Folke Rydén for National Geographic Society. Fil-men fokuserer på effektene av Lin-nés verk på vårt moderne samfunn. Sted og tid for disse arrangement blir bestemt i løpet av våren. For mer informasjon, se pressen eller hjem-mesiden til den svenske ambassade: www.swedenabroad.com/oslo

Mer om Carl von Linné (1707-1778):
www.linne2007.se
www.linnaeus.nu
www.linnaeus.uu.se/online
Linnés første manuskript: <http://www.vaxjo.se/ortaboken/>

Boken til Dag O. Hessen, Carl von Linné, Gyldendal, 2000, blir trolig utgitt i nytt opplag våren 2007.

Botanisk hage hedrer Linné med vandreteater

Nå braker det snart løs igjen med nytt vandrespill i Botanisk hage, også den-ne gang skapt av Nils-Petter Berger-sen, til daglig anleggsgartner samme sted. Årets utendørsteater, *Systema Naturae*, er ledd i 300-årsmarkerin-gen av Carl von Linné.

De fleste kjenner det binominale navnesystemet hans, som fortsatt bru-kes. Men hvem var Linné som men-neske, hvordan var hans seksualsyn, livssyn, økologisynd? Dette får du nær-mere kjennskap til i friluftsteater-fore-stillingen *Systema Naturae*. Du får også møte mange av de vitenskapsmenn som lot seg inspirere av Linné og som reiste ut til fjerne land for å samle inn planter og dyr.

Forestillingen «Systema Naturae» spilles i Botanisk hage:

Onsdag 23. mai, høytidelig marke-ring starter kl. 16.00, forestillingen starter ca kl. 17.00

Torsdag 24. og fredag 25. mai kl. 20.00 presis

Søndag 3. juni kl. 15.00, ved avslutningen av Vårtreffet
Gratis adgang. Møt opp ved inn-gangen til Botanisk hage vis à vis Munch museet.

Carl Linnaeus som 25-åring på reise i Lappland i 1732, med linnea i hånden.
FOTO: SÖREN HALLGREN, © LINNÉMUSEET - CARL VON LINNÉS HEM 1743-1778

ILL.: FLORA DANICA

Linnaea borealis

«Det är en växt som har sitt hem i Nordens vildmark, låg till växten och nedtryckt mot jorden, av ringa värde, obeaktad och med kortvarig blomning; den har således likhet med sin Linnaeus.»

Slik beskrev Linné den vakre blomsten linnea. De som kjente Linné, holdt ham ellers ikke for å være så beskjeden. Han var seg bevisst sin storhet. På flere portretter holder Carl von Linné blomsten linnea i hånden. Hans storhet ble ikke mindre ved sammenligningen.

Denne blomsten var beskrevet på 1500-tallet. Man trodde da at det var en slags blåklukke. Linné skjønte at den må plasseres i en eget slekt, og han ønsket at den skulle oppkalles etter ham.

Det er ikke vanlig å oppkalle blomster etter seg selv. Derfor lot Linné sin venn, den hollandske botanikeren Gronovius, navngi denne slekten. Artsnavnet borealis la han selv til, det betyr nordlig. Navnet presenterte siden Linné i Species Plantarum 1753.

Linnea er landskapsblomst for Småland, hvor Linné ble født. Linnea trives best i åpen granskog med rik lyng- og mosevegetasjon, men også i fjellbjørkeskog. Linnea er funnet helt opp i 1.350 m.o.h.

Linnea har meterlange rotstengler som ligger trykket ned mot moseteppe eller dekker stubber og steiner. Opp fra stengelen skyter skudd på opptil 15 cm. Blomstene sitter to og to sammen på skrått opprette stilker i toppen av de blomsterbærende skuddene. Blomstene er klokkelignende, hengende, og duften er søt, vaniljelignende.

I Botanisk hage finnes linnea på to steder; ved magnolialunden på Amerikaplatået øverst i Fjellhagen (bed 14) og nederst i Fjellhagen, nær fossen og torvryggen (bed 53B).

KRISTINA BJUREKE, UNIVERSITETSLEKTOR

NYTT FRA HAGEN

Oldemor får sin hage til sommeren

Til våren begynner arbeidet med Oldemors hage på terrassen nord for Tøyen hovedgård.

Oldemors hage skal være et anlegg for bevaring og formidling av den øst-norske plantearven. Samtidig skal den tilrettelegges som en sansehage for aldersdemente og funksjonshemmede.

Oldemors hage er et samarbeidsprosjekt mellom Botanisk hage ved Naturhistorisk museum, Norsk Genressursenter og GERIA – ressursenter for demens/alderspsykiatri. Hagen skal formidle, bevare og sikre kulturhistorisk viktige norske pryddplanter.

– Et av formålene er å inspirere publikum til å ta i bruk de gamle hageplantene, og vi håper å få til en ordning med venneforeningen der plantegruppen selger disse historiske plantene, forteller overgartner Kathrine Strøm, som er ansvarlig for prosjekteringen av Oldemors hage.

– Et annet formål er at den nye hagen skal fungere som en sansehage spesielt tilrettelagt for personer med demens og funksjonshemmede. Plantene som skal bevares for ettertiden er kjente for mange eldre, og vil stimulerer flere sanser. For demensrammede kan velkjente planter og dufter bidra til å vekke minner som fremkaller trygghet og gode følelser

I Oldemors hage planlegges blant annet et syrinlysthus.

FOTO: ERIK ØSTLYNGEN

og danne grunnlag for samtaler med pårørende.

Særlig de som er født før 1950 vil her kunne gjenoppleve barndommens hemmelighetsfulle hage.

GAMMELDAGS LYSTHUS

– I Oldemors hage planlegger vi foruten alle plantene å ha et lite lysthus, en vannpumpe, sitteplasser, et syrinlysthus, redskapsbod, kompostbinge og hageport. I tilknytning til anlegget vil vi lage en utkikksplass, en fruktlund og en liten lund for solitærroser, for-

teller Strøm, og fortsetter:

– Høsten 2006 brukte vi mye tid på å søke penger hos forskjellige institusjoner og fond. Vi har foreløpig fått noen avslag og noen tilslag, en del venter vi fortsatt på svar fra.

Demonstrasjonsfeltet for sommerblomster må dessverre vike plass i denne omgang. Botanisk hage har omprioritert ressursene og arealet til de historiske pryddplantene. Sommerblomstene blir dermed å finne i de øvrige pryddbedene i hagen sommeren 2007. DID

Vakre alpeblomster i rumenske Karpatene

I juli 2006 deltok ansvarlig gartner i Fjellhagen, Lasse Køgel, på en botanisk reise til de sørlige Karpatene og Transilvania i Romania. Turen ble arrangert av det svenske Sällskapet Trädgårdsamatörerna, med 14 deltagere og Geir Moen som reiseleder. Her er et kort utdrag fra hans rapport:

Fra Bucuresti kjørte vi nordover gjennom skoger som gikk opp til ca. 1.900 m.o.h. i De transilvanske alper. Dette er det høyeste og mest imponerende fjellområdet i landet. Vi botaniserte i Fagarasfjellene, opp til en

rygg på 2.400 m.o.h. i alpeenger og på kalkklipper. Vi så en rekke interessante planter, som f.eks. Rhododendron myrtifolium, en kalkelsker som vokser i sprekker og enger. Mange av artene er endemiske for Karpatene.

Bucegijfjellet er sett fra et botanisk ståsted svært spennende. Fjellsidene er meget bratte, men et stort fjellplatå på over 2.000 m.o.h. nås med gondolbane. Det var en opplevelse å se og fotografere en lang rekke fine fjellplanter, som Alpekongen, Eritrichium nanum ssp. jankae, som vokser på ek-

Campanula alpina fotografert i Fagarasfjellene i Romania. FOTO: GEIR MOEN.

stremt vær- og vindutsatte steder.

En kveldstur i skogen resulterte i et funn av den fine ungarske blåveisen, Hepatica transsylvanica, som ikke har vært dyrket i Botanisk hage på mange år. Jeg sikret noen planter til hagen. På vei til neste fjellområde var vi innom slottet i Bran, som er kjent gjennom

I kontakt med verdensrommet

Når bakken har frosset og veksten stoppet, jobber Botanisk hage med å få god kontakt med satellittene som går i bane rundt jordkloden. Hvert tre, hvert buskfelt og hvert bed er i ferd med å få sine egne koordinater. Slik vil både ansatte og publikum etter hvert kunne få vite akkurat hvor den enkelte planten befinner seg.

Vi jobber stadig med å forbedre det søkbare systemet etter modell fra telefonkatalogen på nett. På våre nettsider kan man søke på plantenavn, familie, slekt, art eller sort og få en liste over alle treff. Fra denne listen kan man velge hvilke som skal vises på et kart over hagen. Nå får man en kartvisning over hvilket område eller bed planten står i. Når arbeidet er fullført, vil man kunne få eksakt posisjon for alle plantene som lever i Botanisk hage.

Utgangspunktet er den store databasen over alle plantene som lever eller har levd i Botanisk hage. De plantene som er mest utsatt for tyveri eller som er svært sårbare og sjeldne, blir imidlertid ikke lagt inn i internettversjonen for publikum.

Koordinatene blir målt ved hjelp av et GPS-instrument (Global Positioning System). Vi har en antenne og en GPS-måler på taket av Palmehuset. Disse står helt stille og måler hvor store avvik atmosfæren skaper i signalene som sendes fra satellitten. Tor Salve Mjaaland bruker en annen antenne og GPS-måler til å registrere trær, busker og bed i

Gartner Tor Salve Mjaaland er ute med GPS-instrumentene for å registrere det nøyaktige voksestedet for hver vekst.

hagen. Måledataene blir etterbehandlet og korrigert i henhold til målingene fra taket på Palmehuset, kontrollert på GIS-kart (geographic information system) og lagt inn i databasen over plantene på riktig individ.

Gartner Tor S. Mjaaland og undertegnede samarbeider om dette. Hvis du synes det hele høres komplisert ut, kan jeg egentlig bare bekrefte. Skulle noen synes at Mjaaland eller jeg har fått noen ekstra grå hår i det siste, vet du nå altså hvorfor.

KATHRINE STRØM

historien om Dracula. Derfra videre til nasjonalparken Pietra Craiului der vi fant en lang rekke interessante arter.

Reisen var faglig interessant og inspirerende for en som arbeider med Fjellhagen. Det var en stor glede å se plantene i sine naturlige biotoper, og en utfordring å bestemme dem uten tilgang på gode floraer. Formålet med turen var å se fjellfloraen i blomst, men jeg samlet også levende planter og noe frø og fotograferte mye. Jeg er Botanisk hages Venner stor takk skyldig for hovedfinansiering av turen.

MED VENNLIG HILSEN LASSE KØGEL

Liv Aanerud og Lasse Køgel botaniserte på Bucegijfjellet i Romania, juli 2006. FOTO: GEIR MOEN.

Visste du at hagen er en seksjon?

Etter flere år med forberedelser ble Botanisk hage og de naturhistoriske museene slått sammen til en enhet i 2000. Enheten heter Naturhistorisk museum (NHM), og «underavdelingene» i museet kalles seksjoner. Botanisk hage er en slik seksjon.

I løpet av denne prosessen ble det også opprettet noen nye seksjoner. Vi fikk en egen seksjon for utadrettet virksomhet (til daglig kalt «Utad»). Mange av de tekniske stillingene ved museene – preparanter, laboratoriepersonell osv. – ble også samlet i en egen seksjon, med det nokså tunge navnet «seksjon for konservering og forskningsteknikk» (SKF).

Hver seksjon har en seksjonsleder, som på mange måter tilsvarer den stillingen man kalte bestyrer før. Professor i botanikk Liv Borgen er for tiden seksjonsleder for Botanisk hage. Alle seksjonene og seksjonslederne er nå underordnet et felles styre med felles administrasjon.

For Botanisk hage har omorganiseringen betydd store forandringer. Inntil 2000 var jo ikke hagen en selvstendig enhet, men en del av «Botanisk hage og museum». Nå er Botanisk museum og Botanisk hage to adskilte seksjoner med hver sin leder.

Så gjennomgripende endringer kan neppe gjennomføres noe sted uten at det blir diskusjoner og uenighet. Slik var det også på Tøyen. Det har vært en omfattende og krevende prosess, og det må nok gå enda noen år før vi blir helt sammensveiset og finner den beste balansen mellom enkeltseksjonene og helheten.

Professor i geologi Elen Roaldset er direktør for hele NHM.

NHMs styre har ni medlemmer. Styreleder er advokat Nils Gulnes. De ansatte ved NHM har fire representanter i styret. Styreleder og to andre representanter er eksterne, og det er dessuten to studentrepresentanter.

ANNE FINNANGER, GARTNER/SENIOR FORSKNINGSTEKNIKER

Aktiviteter i Botanisk hage, våren 2007

MARS

Onsdag 21. Kl. 17 **BLI-KJENT-TREFF I PLANTEGRUPPA**
Plantegruppa ønsker nye og gamle medlemmer velkommen.
Forsøksavdelingen, Botanisk Hage

APRIL

Søndag 15. Kl. 13 **HVA KAN HAGEN DIN TAKKE WILSON OG DOUGLAS FOR?**
Om dramatisk jakt på vakre hageplanter i Asia og Amerika.
Foredrag ved botaniker Eva Mæhre Lauritzen.

Søndag 22. Kl. 08 **FUGLEMORGEN** Møte med vårens fuglesang i Botanisk hage. Omvisning ved zoolog Einar Strømnes.

Lørdag 29. Kl. 10 **BOTANIKK OG GEOLOGI PÅ HOVEDØYA** Omvisning ved botaniker Kristina Bjureke og geolog Cecilie Webb. Oppmøte ved brygga på Hovedøya kl. 10.10 (båt fra Vippetangen kl. 10.05). Ta gjerne med niste.

Kl. 13 **VÅREN SYNGES INN I BOTANISK HAGE!**
Vårkonsert, Sangselskabet Guldbergs Akademiske Kor.

MAI

Søndag 6. Kl. 12–15 **SELJEFLØYTER OG KLOROFYLL**
Botanisk aktivitetsdag for store og små. Demonstrasjon av fløytespikking ved folkemusiker Stein Villa. Lag din egen seljefløyte. Planteeksperimenter m.m.

Fredag 11. Kl. 14 **LANSERING AV BOKVERKET «NORSK BOTANIKKS HISTORIE»**
Foredrag ved bokverkets redaktør, professor Per Magnus Jørgensen. Botanisk museum.

Søndag 13. Kl. 13 **LINNÉ, HANS STUDENTER OG PLANTENE DE BESKREV**
Omvisning i Botanisk hage i Linnés ånd ved botaniker Kristina Bjureke. Oppmøte foran Botanisk museum.

Søndag 20. Kl. 11 **VANDRING I LINNÉS ÅND PÅ BYGDØY.**
Presentasjon av Linnés system. Vi møtes ved Frognerkilen buss-holdeplass kl. 11 (buss 30 mot Huk). Ta gjerne med niste!

Onsdag 23. Kl. 16 **HØYTIDELIG MARKERING AV CARL VON LINNÉ – 300 ÅR**
I samarbeid med Sveriges ambassade, friluftsteaterstykket «Systema Naturae» og ulike omvisninger.

Torsdag 24. Kl. 20 **«SYSTEMA NATURAE»** Friluftsteater i forbindelse med markeringen av Carl von Linné – 300 år.

Fredag 25. Kl. 20 **«SYSTEMA NATURAE»** Se over.

Søndag 27. Kl. 11 **PLANTEFARGING** Plantefargeverksted i Botanisk hage. Kursleder: Inger Fladby Thinn. Påmelding til: k.e.bjureke@nhm.uio.no. Avgift: 300 kr. Maks. 20 deltakere.

Onsdag 30. Kl. 18 **KVELDSVANDRING I BOTANISK HAGE**
Omvisning i Fjellhagen ved gartner Lasse Køgel.

JUNI

Fredag 1. Kl. 22.30 **FLAGGERMUSKVELD I BOTANISK HAGE** Linné var den første som klassifiserte flaggermus som pattedyr. Denne kvelden blir det demonstrasjoner. Ved Norsk Zoologisk forenings flaggermus-gruppe.

Søndag 3. Kl. 10–15 **VÅRTREFF I BOTANISK HAGE**
Den grønneste av alle grønne dager i Botanisk hage. Omvisninger, presentasjoner av planteforeninger, salg av planter, kafé med mer. Ansvarlig for arrangementet: Botanisk hages Venner. Vårtreffet avsluttes kl. 15 med «Systema naturae». Friluftsteater i forbindelse med markeringen av Carl von Linné – 300 år.

Onsdag 6. Kl. 18 **«INGEN ADGANG FOR PUBLIKUM.»** Hva skjuler seg bak stengte porter i hagen? Kveldsvandring i Botanisk hage med botaniker Brita Stedje og gartner Nils Skinnarland.

Søndag 10. Kl. 13 **OMVISNING I BOTANISK HAGE** ved Botanisk hages Venner.

Søndag 17. - **VILLBLOMSTENES DAG.** Detaljer senere.

Onsdag 20. Kl. 18 **KVELDSVANDRING** ved Botanisk hages Venner.

OPPMØTE: Ved inngang Botanisk hage vis-à-vis Munch-museet el. Botanisk museum.

Hørt i hagen

I denne spalten snakker vi med tilfeldig besøkende og spør hvorfor de legger turen til Botanisk hage.

– Jeg bor like i nærheten og liker å gå tur i Botanisk hage. Jeg er her kanskje en gang i måneden, forteller

Jon Eldar Hammerås.

– Jeg går alltid innom veksthusene, det er fint å se blomster og grønt om vinteren. Ellers har jeg savnet kaféen i det siste og gleder meg til den åpner igjen når hovedgården er restaurert.

Vivi-Ann Fagerheim bor på Enerhaugen og går regelmessig tur med kongepuddelen **Prins** i Botanisk hage. – Vi har en fast runde vi pleier å gå tre- fire ganger i uken. Jeg liker hele parkanlegget veldig godt. – *Hvilken er den fineste tiden på året?* – Fra nå og utover våren. Men det er flott at publikum har mulighet til å bruke parken hele året!

– Jeg bor i området og er ofte innom Botanisk hage, forteller **Katharina Kiss**, som går tur med sønnen **Endre** på 1 ½ år en vakker februarlørdag.

– Jeg synes den nye Urtehagen er blitt veldig fin. Samtidig bruker jeg hele anlegget og liker parken veldig godt. Det er et stort pluss at vi kan komme hit hele året.